

ב"ה

קונטרס

בית הבחירה

למה נקרא בית מקדשינו "בית הבחירה"
ואיך נעלם מקום המקדש עד דוד
כשכבר הי' מפורסם לכל מזמן אדה"ר, נח ואאע"ה?

לעילוי נשמת

משה בן יוסף אראנסאן
לכבוד היארצייט – ח"י תמוז
עש"ק פ' פנחס תשס"ט

ישראל אליעזר רובין
סאראטאגא – ניו-יארק

להערות: 1518 482 5781
Rabbirubin@saratogachabad.com

קיפל כל ארץ ישראל

על הפסוק 'הארץ אשר אתה שוכב עליה' ארז"ל: 'קיפל כל ארץ ישראל תחתיו'.¹

ותמוה, שאף שהי' זה רק בחלום, הרי קיפול כל א"י בד' אמות גדול מ'פילא בקופא דמחטא' שאין אדם חולם (ברכ' נה:)? ותנן 'אל תאמר דבר שא"א לשמוע'?

ואין לפרש שהקיפול מועיל לקנין חזקה,² שהרי א"צ קיפול לקנות, דקי"ל 'החזיק בשדה אחת קנה עשרה שדות בעשרה מדינות, דסדנא דארעא חד הוא'.³

והרגזובי הקשה, ששכיבתו של יעקב הוי כמציע מצעות דלא הוי חזקה ולא קנה?

מעלת 'בית הבחירה'

ויש להקדים בביאור 'המקום אשר יבחר ה', לא רק בעבר, לפני יד שנה שכבשו וחלקו, שהרי בחר הרמב"ם בשם 'הלכות בית הבחירה' גם אלפי שנים אחר שנבחרה ירושלים, וכן בתפלת מוסף 'בית בחירתך', מהו מעלת בחירה זו?

ובדרז"ל נקרא 'היכל' או 'מקדש', 'עשרה נסים בבית המקדש', ו'שיבנה בית המקדש', וגם הרמב"ם עצמו קוראם 'הלכות כלי המקדש' ו'ביאת מקדש', ומה מועיל לנו ענין בחירתה כהיום הזה, מאי דהוה הוה?

ורבינו⁴ מבאר שתואר 'בית הבחירה' מדגיש מעלת בית עולמים בירושלים על משכן המדבר, שנדד ממקום למקום ולא היה הבחירה במקום ששכן, רק בבנין הבית עצמו. וגם נוב וגבעון היו רק במה גדולה לנ"ז שנה, לא גדר בית הבחירה.

סוד הגלוי לכל

גם תמוה, למה המתין ה'⁵ לבחור המקום אלף שנה אחר עקדת יצחק, כשכבר קרא אברהם שם המקום 'ה' יראה', וגם נתאשר 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה',

ומ"מ לא ידעו שמואל הנביא ודוד איה מקום כבודו, עד שניבא להם גדר החוזה.⁶

וכבר בראשית הלכות אלו מודיענו הרמב"ם שהי' המקום יגוע עוד משנים קדמוניות: 'מקום המקדש ומקום המזבח מכוון ביותר בהר המוריה', ששם עקד אברהם את יצחק בנו, ומסורת היא **בפי הכל** עוד מימות נח, ומאדם הראשון?⁷

ו"מ שזהו כמו הטעם שלא גילה ה' לאברהם ה' מיד את המקום המיועד, רק סתם: 'לך לך אל הארץ אשר אראך'. אבל שם פרש"י שהי' זה כדי להקשות נסיונו של אברהם, שהקב"ה משהא את הצדיקים כדי שיקבלו יותר שכר. אבל הרי בנוגע לבהמ"ק לא מצינו שהי' זה נסיון לישראל באיחור בחירת מקום המקדש.⁸

שלא ינהגו בזיון בנוב וגבעון

והכלי יקר פירש: 'אשר יבחר', לא גלה המקום מיד, נתן הרב המורה ג' טעמים... ואומר אני.. סוד בדבר, כי אפי' לאברהם לא גלה מיד 'על א' ההרים אשר אומר אליך'. לא גילהו שלא ינהגו בזיון בשילה ונוב וגבעון, כשידעו שלא זו הנחלה והמנוחה, ובכלי יקר פירש 'לשכנו תדרשו' שיחקרו שהיה שם עקדת יצחק.¹⁰

ברמז וגימטריא

והגאון מאוסטררוצא כ'¹¹: 'באמת פלא שלא נכתב בתורה איפה לבנות המקדש, שהוא מעיקרי התורה, וכתב רק: 'המקום אשר יבחר ה'?' ונר' שגימ'

¹ חולין צא. פרש"י פ' ויצא ¹ כהת"ת ¹ קדושין כו.

² וא"ז קנין ד' אמות, דרבנן, ולכמה דעות (רמב"ן) קונה רק במציאה, לא במכר ומתנה

³ ט"ו פעמים בפ' ראה דברים יב

⁴ ראה לק"ש ח"ח ע' 470, וח"ט; חדר"ב על הרמב"ם ס"ג, ס"ו ע' לו. צ"ע א"כ יקרא 'מקום הבחירה'

לא 'בית הבחירה'

⁵ לשון הכתוב (זכריה) 'ובחר עוד בירושלים... ה' הבוחר בירושלים, זהו שבחר בה אחר חורבנה

⁶ ש"ב כד יט, דה"א א' כא, (כח). 'הלכות בית הבחירה ריש פ"א

⁸ רבינו שוחח (כז אד"ש תשמ"ו) בזמן בחירת ירושלים, אי 'חצות הלילה' דמצרים הי' לפי שעון ירושלים.

⁹ דברים פרק ב.

¹⁰ וכן כשהתחנן משה 'אעברה נא ואראה..ההר הטוב הזה' ארז"ל 'ההר זה ירושלים' (יומא לט) 'לבנון

זה בהמ"ק' (ספרי), שהי' מקום המקדש ידוע גם אז למשה.

¹¹ מאיר עיני חכמים (מהדר"ג ע' קל). ¹² להעיר, שלפי רבינו, אין נוב וגבעון גדר 'בית הבחירה'.

תיבת 'יבחר' במילוי (י)ד, (ב)ת, (ח)ת, (ר)ש, עולה אלף קל, גמטר 'שילה נוב גבעון ירושלים'. אבל זהו ע"ד רמז, אבל למה לא נתגלה מקום המקדש גם לפי הפשט?¹²

'חס על ממונם של ישראל'

וס' תולדות יצחק (עב ט"ד) תי' שאם הי' ה' מגלה מקום המקדש מיד, היה עולה ביוקר הרבה לדוד לשלם לארונה היבוס. אבל הרי 'אין עניות מקום עשירות'? ופרד"י חיי שרה (יא) כ' שנתעלם המקום 'שלא יקלקלו האומות מקום המקדש'.

בדאורייתא אין ברירה

ולענ"ד י"ל מעלת 'בית הבחירה' ושלא גילה המקום מיד, לפי הא דקיי"ל אין ברירה בדאורייתא כשיתברר אח"כ, ואחים שחלקו ה"ה כלקוחות ומחזירין ביובל, ולכן אחר שהיתה האפשרות של בניית המקדש בכל מקום בא"י לפני שבחר ה' בירושלים, הרי קדושה זו לא זזה ממקומה, ועדיין נשאר בכל א"י איזה רושם הקדושה (כעין 'והיה הוא ותמורתו יהיה קודש'). ואף שמקום המקדש הוכן לפני בריאת עולם 'כסא כבוד מרום מראשון' (פסחים ג, גה), ורמב"ן (ורש"י ממדרש) פי' 'המקום אשר הכינותי' (שמות כג, כ) מקום המקדש, ובנוגע לשון 'אשר יבחר', כבר מצינו בקרח: 'אשר יבחר בו ה' הוא הקדוש' (במדבר טז, ה) וכבר נבחר אהרן לפני כן. ואף ש'ברירת ירושלים' ע"י ה' הוי 'תולה בדעת עצמו' (שי"א שאז יש ברירה), וגם ל"א שהטעם שבדאורייתא אין ברירה דספיקא לחומרא, והכא, ליכא ספיקא קמי שמיא, וכיון שהקב"ה אומר שיבחר, ודאי עומד להתברר, ל"א, אדרבא, כיון שהכל גלוי לפניו ויכול הי' ה' לברר מיד, ומ"מ צמצם עצמו כביכול, ולא בירר לנו המקום לפני"ז, רק בזמן דוד, נחשב כאינו מבורר לפני כן.

'יש זיקה'

וע"ד הא דקיי"ל 'יש זיקה', שהאפשרות שיכניסנה היבם, עושה אותה כנוסחה להפרת נדרים, ונאסר בקרובותיה, 'שומרת יבם שמתה אסור באמה'.¹³

'ויתנבאו ולא יספו'

וכן מצינו 'וישאר שני אנשים במחנה ויתנבאו ולא יספו', שאלדד ומידד לא פסקו מלהנבא כיון שהיו פתקיהם בגורל עם שאר הזקנים, וכיון שהיו מוכנים שתנוח עליהם הרוח, נשארה בהם כח הנבואה, אף שבפועל לא זכו בגורל. ולהעיר מלק"ש (חי"ב ע' 135 מתניא פל"ד) שכשמפריש מממונו לצדקה או מעשר, הנה גם שאר הכסף שבידו, יש בו רושם קדושה, 'שהחומש מעלה עמו כל ד' הידות לה', ובקרבן, כל החי עולה לה' ע"י בהמה א', וכל הצומח כו'.

'אשר יבחר ה' מכל שבטיכם'

ויש לדייק כן בלשון 'מכל שבטיכם' (דברים יב, ה), שלכאורה הי' מספיק לומר 'אשר יבחר ה', כבשאר הפסוקים, ולמה לי להוסיף ב' מילות 'מכל שבטיכם'?¹⁴

ויובן שפיר לפי ביאורנו, שלא בא הכתוב להוציא, אלא להכניס, לא ללמד על ירושלים עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו, להדגיש שה' יבחר המקום מתוך כל השבטים, היינו שלכל מקום ומקום בא"י יש שייכות וזיקה למקום המקדש,¹⁵

¹³ אבל כשהיבם כנוסה, כתב הריטב"א שמפקיע את הזיקה גם למפריע, אבל ברשב"א והמאירי אין זה ברור, ואולי מפקיע הזיקה רק מכאן ולהבא.

¹⁴ וודאי קשה אם 'לא נתחלקה ירושלים לשבטים' (ב"ק פב:), וגם למ"ד נתחלקה לשבטים, אינו 'כל שבטיכם' שהמקדש רק אצל יהודה ובנימין? ואוה"ח פי' שתלכו שמה אף שאותו שבט שולל השאר.

¹⁵ אבל לפ"ז, מהו קושיית הספרי (הביאו רש"י) מסתירת 'באחד שבטיך' (דברים יב, יד) על 'מכל שבטיכם'? ואולי זה נכלל בתירוץ הספרי: 'גבה דוד כסף מכל השבטים'

ויובן מרז"ל 'נסים נעשו לאבותינו בבהמ"ק פתח בבהמ"ק וסיים בירושלים' (יומא כא.), שגם שאר ירושלים שרשו כמקדש, ועתידה ירושלים שתתפשט בכל א"י.

חולין על טהרת תרומה

ואולי זהו פנימיות ענין נט"י לחולין (עיקרה חשש לנט"י לתרומה) הרי גם במאכל זה עצמו יש קצת ענין תרומה, שטבל מעורב בו תרומה.¹⁶ ולכן נזהרו חברים בחולין על טהרת תרומה, שבכל מאכל ה' האפשרות שתקדש כתרומה.

בחירת ישראל מן האומות

ובחירת ישראל מהאומות כתרומה, 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתו' (קדו' נג): וי"ל שלכן 'חביב אדם שנברא בצלם' (פ"ג) כולל נכרי כמו שביארנו, שרק אחר שנבדלו ישראל 'אתם קרוים אדם', ולפני כן נקראו הכל אדם (תוס' יבמות סא.).
וראה מהר"ל (תפא"י פ"ז) שהעולם נברא ב'ראשית', בשביל תורה וישראל, ומ"מ לא ניתנה תורה לישראל עד כ"ו דורות. וראה בית האוצר ח"א ע' 43 טור ב'.

'כאילו קבור תחת המזבח'

ויובן מרז"ל 'כל הקבור בא"י כאילו קבור תחת המזבח, שכל א"י ראויה למזבח'¹⁷
שלכאור' תמוה מה ענין קבורה למזבח, אדרבא, הרי אסור לקבור מת בהר הבית, בפרט תחת המזבח, לטמא העזרה והקרבת, וגם בכל ירושלים לא הלינו מת?

ומהו 'כל א"י ראוי למזבח', הרי אסור מ'השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום'? ואי סימן לקדושת א"י, למה נקט מזבח שבחצר, יאמר 'כאילו.. תחת המקדש'?

ולפי ביאורנו מובן, שרושם הקדושה נשאר בכל חלק א"י מזמן האפשריות שתיבחר למקום המקדש, שמכוונת לפי מקום המזבח, לפני שנבחר הר המוריה.

'מה נורא המקום הזה'

ולפי זה יש לבאר ענין 'קיפל כל ארץ ישראל תחתיו' בחלום יעקב, 'שתהא נוחה לבניו ליכבש כד' אמות',
שהקשה הרא"ם מה הוסיפה הקיפול על הבטחת ה' ות' שהקיפול הוציאה הבטחת ה' מהכח אל הפועל, 'כיום התהלך בארץ', 'יאמר אלישע ירה ויורה' (מלכים ב, יג, יז).
אבל קשה לתרץ זה כאן, שחלום אינו בפועל?
והשפ"א מבאר הרמז בקיפול זה, שעבודת האדם להחדיר קדושה לא רק במקום המקדש, אלא בכל מקום.
אבל לפ"ז, למה קיפל רק א"י, ולא שאר כל העולם חוץ לארץ?
וי"ל שמלבד כיבוש שטח א"י בכמות, נתוסף בה מעלה באיכותה וקדושתה, שכשפגע יעקב במקום ואמר 'מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים', נמשכה קדושה זו בכל א"י בקיפולם יחד, ותהא נוח ליכבש ע"י קדושה יתירה.

מעשה אבות

וי"ל שענין 'יבחר ה' מכל שבטיכם' שביארנו מרומז גם במריבתם של אבני יעקב, כל אחת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, ולסוף נעשו כולם אבן א', ואז אמר יעקב 'אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי', שלא היה ידוע לו מקום המקדש, ומעשה אבות סימן לבנים.

ויש להתאים זה למ"ש בזהר: ¹⁸

¹⁶ כמבואר ב יבמות סוף פרק ט, וביאורי הגר"י ענגל בגדר טבל.

¹⁷ אדר"נ כ"ו, סוף כתובות, וראה אוצר נחמד לספר הכוזרי מאמר שני (כב),
אבל יעב"ץ (אדר"נ) פ"י 'כל ארץ ישראל ראויה' היינו בשעת היתר הבמות'. במאורי אור כתב: 'שמה היה מזבח שם',
וק' שהיתר במה לא רק בא"י, אלא גם בחו"ל, שהותר במה במדבר לפני הקמת המשכן (זבחים קיב:)?
ואהבת חסד פ"י לענין 'מביאין עפר ואבנים לבנות המזבח', אבל מנלן שלא יביא עפר מחו"ל לפני שגזרו על גושה.
צפע"נ עה"ת (בא, יב, א) כ' שמל' המשנה (זבחים קיב:) משמע 'בערי ישראל' דוקא, וכן באדר"נ,
אבל בהערות מביא ממלאכת שלמה ומרש"י קדושין לז שהותרו גם בחו"ל. הרגזובי (גלין סנה' לח).

'וכי א"י דאיהי ת' פרסי על ת' פרסי אתעקרה מאתרא ויתבא מתחתוי? אלא
ארץ אחרא עלאה קדישא אית להקב"ה וארץ ישראל אקרי'.

כ' עני' כתובות קיא כאילו קבור תחת המזבח, ר"ל אחר דמבואר בירושלמי נזיר פ"ז הובא ברמב"ם
ביה"ב דתרווד עפר נטל הקב"ה ממקום המזבח' (כנראה רק רמז ל(מקום)כפרתו. וכל"כ מרש"א).
קדושים דף לח¹⁸